

2019

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINIS
EGZAMINŲ
CENTRAS

Vardas, pavardė

Klasė _____

Mokinio kodas

SKAITTYMAS

6 KLASĖ

6

Perskaityk tekstą ir atlik užduotis.

BARTENŠTEINO PILY

Šita žemė primindavo jam Žemaitiją. Į Didžiąją Lietuvą, juolab į Trakų ežerynus, ji nepanėšėjo.

Vytautas seniai bebuvo Trakuose. Ištikimi žmonės šnekėjo, kad jo tėvas Kęstutis dar prieš savo baisiąją mirtį Krėvos pilies požemyje sapnavęs Trakus, kurių vandenys tvieskė šalta raudona šviesa.

Vytautas lig šiol nežino, ar jo tėvą nužudė Jogailos bendrai, ar jisai pats nutraukė savo gyvenimo siūlą. Sūnus netgi nematė tėvo šermenių, neregėjo, kaip jo siela, atsiskyrusi nuo laužo dūmų, nuplasnojo dausių keliais.

Jis žiūrėjo pro siaurą Bartenšteino pilies langą. Dabar čia gyveno. Laukė kryžiuočių pagalbos. Tarėsi ir su žemaičiais. Tiktai vieno geidė – grįžti į Lietuvą, išvysti Trakus ir Vilnių. Geidė didžiojo kunigaikščio valdžios. Geidė atpildo piktadariams. Ir teisybės. O teisybės niekur nebuvo.

Tyliai prasivėrė durys. Vytautas žaibiškai grįžtelėjo. Rankos ūmai susigniažė į kumščius. Stipraus vyro paprotys. Čionai, storasienėj Ordino pily, turi būti akylas ir ausylas. Tiesa, Ordinas pavedė jam valdyti pilį, tačiau gali bemat ją atsiimti atgal. Vytautas, didžiojo Kęstučio sūnus, sulaukęs keturiasdešimties metų, dar neturėjo savo pastogės. Skaudu neturėti namų, glaustis po šaltu svetimo paukščio sparnu. Tasai paukštis primena vanagą.

Prie jo artinosi sesuo Ringailė. Kai ji vaikščiodavo kieme, visi atsiskudavo. Graži buvo.

– Kunigaikšti... – nedrąsiai prabilo ji. Vytauto akys švelniai sužvilgo. Ringailė išdrįso kalbėti toliau...

– Broli...

O Vytautas pagalvojo: kaip seniai jis buvo šauktas „Sūnau...“

– Ką pasakysi, Ringaile?

Tarpusavy jie šnekėdavos lietuviškai, o aplinkui – kieme ir menėse – girdėdavo tik vokišką kalbą. Pilies bažnyčioje gaudė vargonai, senovinėse knygoose spindėjo auksu išrašyti lotyniški rašmenys. Vytautas mokėjo vokiškai ir gudiškai, susišnekėdavo su totoriais. Kunigaikštienė Ona mėgo švelnius fleitos garsus, skambančius per puotas menėje. Ten dėdavo ant stalų brangius indus, ir sidabro taurės tviskėdavo mėnulio šviesoje. Tiktai taurės buvo svetimos...

– Pasiuntiniai jau prie vartų, broli... – pratarė Ringailė.

Vytautas nuėjo prie kito langelio, kur geriau matyti vartai. Anapus vartų spietėsi raitelių būrys. Puikūs buvo jų žirgai, tiktai kitaip pabalnoti. Maskvenų raiteliai. Atvyko pasiimti kunigaikštietės Sofijos. Lydės jo dukterį į svečių šalį pas Maskvos kunigaikštį Vasylių. Atšvęs vestuves pagal bizantiškus papročius. O Vytautas pasiliks čia. Akys krypo anapus mūro sienos, anapus svetimų raitelių. Ten toli, ligi pat akiračio, siūravo didžiuliai miškai. Kažkada jie priklausė bartų genčiai, priklausė laisvajai prūsų žemei. Pasakoja, kad bartų vadas Divonis, Lokių pramintas, krito nelygioj kovoje. Ir pražuvo bartai. Neduokdie, jei taip žūtų Lietuva!..

Reikėjo eiti svečių pasitikti.

Pustamsiam koridoriuj blykstelėjo mirganti žvakės liepsnelė. Tai ištikimasis tarnas Gerbutas. Jį surado kunigaikštienė Ona, o ji permano žmones. Vokiečiai paskleidė gandus,

būk Ona esanti žiniuonė. Burtininkė. Girdi, kaip ji galėjusi vyrą iš tikros prapulties, iš Jogailos kalėjimo, išvaduoti... Argi tai moters, tegu ir kunigaikštienės, jėgoms?!.. Žiniuonė, daugiau nieko!..

Gerbutas žemai nusilenkė Vytautui. Akyse – tylus prašymas.

– Bylok! – liepė kunigaikštis.

– Kunige, – skubėjo Gerbutas, vis dairydamasis, ar kas nemato, negirdi jo. – Didysis kunige, kai susigiminiuosi su maskvėnais, kai taviškiai žemaičiai parems tave kaip tikrą tėvą, ar... – senis staiga užsikirto.

– Sakyk! – nekantravo Vytautas. Juk reikėjo eiti. Ir ko jis čia su tuo Gerbutu...

– Ar prisiminsi nelaimingą Bartą, kai vėlei tapsi Lietuvos viešpačiu? – pagaliau išpyškino senis.

Smilktelėjo širdį, lyg kas būtų įdūręs. Tas Gerbutas... ar tik jis ne senųjų prūsų žynių palikuonis... Kaip jis nuvokia viską?! Perskaito mintis, lygiai kaip ir kunigaikštienė Ona... Ką jam atsakyti?

Senis neatstojo. Jis sugriebė Vytauto drabužio skverną. Paskui išsigandęs paleido ir susmuko prie kunigaikščio kojų. Išmesta žvakė riedėjo grindimis, ir geso jos blausi liepsnelė, tarpais nušviesdama niūrias sienas, ant kurių kabojo sukryžiuoti kalavijai.

– Gal padėsi mums išsivaduoti nuo Ordino... – šnibždėjo senis.

Kiek iš jo laukiama – Žemaitijoje, Trakuose, senojoje Bartos žemėj! Dangaus valdove, sustiprink mane!

Vytautas nė pats nesusigaudė, į ką kreipiasi: į pagonių dievus ar į didį visagalį krikščionių Dievą. Jis tikėjo: begalinėse pasaulių platybėse yra kažkas, kas lemia žmogaus likimą ir ko regėti neleista...

Koridoriaus gale pasigirdo žingsniai. Padvelkė nežinia.

– Kelkis, – liepė Vytautas seniui.

Tas pakilo, negrabūs pirštai ieškojo žvakigalio.

Vytautas skubėjo durų link, tačiau akimirksnį padvejojęs, sugrižo prie senio, uždėjo ranką ant jo kaulėto peties. Sunki buvo jo ranka.

– Dideli darbai laukia, – tepasakė jis.

– Telaimina tave dievai! – atsiliepė Gerbutas.

Vytautas ėjo sutikti pasiuntinių. Karališki, garsūs jo žingsniai aidėjo tuščioje menėje. Širdis plakė trunkiai, lyg bylotų: „Ištverti. Grįžti į Trakus, į Vilnių. Vyras turi nurungti priešus. Visus. Savus ir svetimus. Savus ir svetimus. Savus...“

Iš B. Baltrušaitytės knygos „Po Žalgirio kautynių“, Vilnius, 1993 m.

KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1 Kur vyksta veiksmas?

- (A) Žemaitijoje.
- (B) Ordino pilyje.
- (C) Didžiojoje Lietuvoje.
- (D) Trakų pilyje.

2 Į ką buvo panaši vietovė, kurioje stovi Bartenšteino pilis?

- (A) Į Trakų apylinkes.
- (B) Į Didžiąją Lietuvą.
- (C) Į Žemaitiją.
- (D) Į Krėvos žemes.

3 Kodėl Vytautas gyvena Bartenšteino pilyje?

- (A) Kad surastų dukrai tinkamą vyrą.
- (B) Kad gautų kryžiuočių pagalbą.
- (C) Kad galėtų valdyti Ordino pilis.
- (D) Kad galėtų būti kartu su seserimi.

•
□

4 „Tasai paukštis primena vanagą“. Kas lyginama su vanagu?

- (A) Bartai.
- (B) Prūsai.
- (C) Žemaičiai.
- (D) Kryžiuočiai.

•
□

5 Įvardyk keturis dalykus, kurių valdovas labiausiai trokšta, žvelgdamas pro siaurą pilies langą.

1. _____	2. _____
3. _____	4. _____

• •
□

6 Ką apie situaciją, kurioje yra atsidūręs Vytautas, galima suprasti iš šios citatos: „Čionai, storasienėj Ordino pily, turi būti akylas ir ausylas“?

- (A) Vytautas jaučiasi nesaugus.
- (B) Vytautas nori pasirodyti stiprus.
- (C) Vytautas siekia gauti sau šią pilį.
- (D) Vytautui nepatinka storos sienos.

•
□

7 Kaip supranti šiuos Vytauto žodžius: „kaip seniai jis buvo šauktas „Sūnau...“?

•
□

8 Išvardyk du dalykus, kuriuos iš teksto sužinome apie kunigaikštienę Oną.

1. _____

2. _____

• •
□

9 Kuriuo tikslu į pilį atjoja maskvėnų raiteliai?

- (A) Palydėti kunigaikštį Vytautą į prūsų žemę.
- (B) Pakviesti medžioti į toli dunksančius miškus.
- (C) Pranešti kunigaikščiui apie teisę grįžti į Trakus.
- (D) Palydėti Vytauto dukrą pas būsimą vyrą.

•
□

10 Kokias teises Vytautui suteikė kryžiuočiai?

- (A) Leido turėti savo karių.
- (B) Pasiūlė mokytis kalbų.
- (C) Pavedė valdyti pilį.
- (D) Leido vykti į Maskvą.

•

11 Ko baiminasi Vytautas, prisimindamas prūsų genties likimą?

•

12 Su koku prašymu Gerbutas kreipiasi į Vytautą?

- (A) Kad išventintų senųjų prūsų žyniu.
- (B) Kad leistų išvykti su maskvėnais.
- (C) Kad saugotų kunigaikštienę Oną.
- (D) Kad išvaduočiau jo protėvių žemę.

•

13 Vytautas mano, kad kunigaikštienė Ona ir senasis Gerbutas turi vieną bendrą savybę. Įvardyk ją.

•

14 Kodėl Vytautas iš karto nieko neatsako Gerbutui?

- (A) Abejoja, ar sugebės išpildyti jo prašymą.
- (B) Išsigąsta, jog nuo žvakės užsidegs pilis.
- (C) Bijo pagonių ir krikščionių dievų keršto.
- (D) Supyksta, kad priminė maskvėnus.

•

15 Į kokį Dievą mintyse kreipiasi Vytautas?

- (A) Skaudžiai baudžiantį žmones.
- (B) Duodantį žmonėms įsakymus.
- (C) Lemiantį žmogaus likimą.
- (D) Atleidžiantį visus nusikaltimus.

•

16 Ką galėtų reikšti Vytauto žodžiai „Dideli darbai laukia“?

•

17 Sujunk linijomis atitinkamus meninių priemonių pavadinimus ir jų pavyzdžius.

„siūravo didžiuliai miškai“

palyginimas

„smilktelėjo širdį, lyg kas būtų įdūręs“

epitetas

„mirkanti žvakės liepsnelė“

vaizdingas veiksmažodis

„puikūs buvo jų žirgai“

deminutyvas

18 Kas išreiškiama šiais teksto pabaigos žodžiais: „Ištverti. Grįžti į Trakus, į Vilnių. Vyras turi nurungti priešus. Visus. Savus ir svetimus. Savus ir svetimus. Savus...“?

- (A) Vytauto kovos planas.
- (B) Vytauto tikslas.
- (C) Vytauto abejonė.
- (D) Vytauto nuomonė.

Perskaityk tekstą ir atlik užduotis.

Diskusija „Kaip lietuviškai vadinti ženklą @“

Jurgis

Laba diena.

Vakar per vieną Lietuvos radijo programą išgirdau ženklą „@“ vadinant „kilpele“. Turėčiau ir aš taip daryti, ar tai tebuvo programos vedėjos asmeninė nuomonė?

Felicija

Be abejo. Žurnalistai yra pasijutę nenuginčijamais kalbininkais, nors visada privelia klaidų.

-tojas

Matyt, asmeninė nuomonė. Man atrodo, beje, labai graži nuomonė.

Nežiniukas

O iš pradžių šitą ženklą vadino ir kopūstu, ir šunim... Kuo tai blogiau už kilpelę? O šiaip šis ženklas man panašus į sagtį (vizualiai).

Puskalbininkis

Nekalbėkite niekų. Kalbą kuria ne kalbininkai, o mes visi. Kompiuterininkų siūloma ir kalbininkų per daug nepeikiama „eta“, „et“ yra tik iš bėdos, kol neturime geresnio termino. O štai radijo laidos vedėja šiuo atveju tikrai sužibėjo – pasiūlė mums kalbos perliuką – kilpelę, kuris, manau, į kitą „Didžiojo lietuvių kalbos žodyno“ leidimą jau bus įtrauktas. Džiaukimės geru žodžiu ir vartokime.

-tojas

Visi tie pavadinimai tikrai gražūs, tačiau jie labai asmeniškai ir visai tinka, kai yra aiškus kontekstas. Vizualiai šis ženklas labai patrauklus ir keliantis įvairių asociacijų, bet, objektyviai žvelgiant, ar nereikėtų jo vadinti įprastu pavadinimu ETA.

Taškas

Jei dar neradome atitiktens, tai ir su „eta“ galima gyventi. Panašiai kaip „plus“: 2 + 2 (du plus du), taip pat gali būti „takas, eta, takas“ – išskaičiuojamąja intonacija. Linksniuojame: „plusas, pluso...“, taip pat ir „eta, etos...“

ET

Taškas pakalbėjo gal ir gražiai, bet norėtusi teisybės. Tai „politinio“ teiginio pavyzdys: gražu, bet neteisinga.

Patriotė

Ženkliukas panašus į kilpelę, tai ir vadinkime lietuviškai – kilpele, o ne skoliniu.

Indrė

Apžiūrėjau savo švarko kilpeles – nė viena nepanaši į tą ženkliuką. Tegul jau lieka ETA. O ženkliukas, beje, labai panašus į vienos rūšies beždžionėlę – ji irgi mėgsta sėdėti uodegą virš galvos užrietus.

Aistė Pangonytė

Variantų iš pradžių būta labai daug. Iš kokių dešimties du, būtent „eta“ ir „et“ buvo rimčiausi konkurentai, bet nugalėjo „eta“. Mums tai ne prielinksnis (būta siūlymų jį netgi versti lietuvišku „prie“), o daiktavardis, plg.: praleidai „etą“... Dabar „eta“ jau terminas, visiškai prigijęs.

Pagal interneto svetainės [http://www.vlkk.lt/lit/diskusijos/medziaga, žiūrėtą 2014-12-08.](http://www.vlkk.lt/lit/diskusijos/medziaga_ziureta_2014-12-08)

KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1

Pateik du argumentus, rodančius, kad ši diskusija vyksta raštu virtualiai.

1. _____

2. _____

2 Ką apie žurnalistus mano diskusijos dalyvė Felicija?

- (A) Stebisi geru jų kalbos mokėjimu.
- (B) Džiaugiasi, kad žurnalistai kuria naujus žodžius.
- (C) Nesmerkia žurnalistų už jų daromas klaidas.
- (D) Pašiepia jų įsitikinimą, kad apie kalbą išmano viską.

3 Kokia pagrindinė Puskalbininkiu pasivadinusio diskusijos dalyvio komentaro mintis?

- (A) Geriausia vartoti kompiuterininkų siūlomą „etą“.
- (B) Turime ieškoti daugiau kalbos perliukų @ pavadinti.
- (C) Reikia džiaugtis, kad pasiūlytas žodis „kilpelė“, ir jį vartoti.
- (D) Vartoti derėtų tik tuos žodžius, kurie yra įtraukti į žodyną.

4 Kokį įtikinimo būdą pasirenka diskusijos dalyvis Taškas?

- (A) Pateikia žymaus žmogaus nuomonę.
- (B) Palygina su kitu panašiu dalyku.
- (C) Pateikia mokslininkų išvadas.
- (D) Kritikuoja kitaip manančiuosius.

5 Rodyklėmis sujunk diskusijos dalyvius ir nuomonę, kuriai kiekvienas jų pritaria.

	Puskalbininkis	
	-tojas	
@ tinka vadinti kilpele	Taškas	@ vadinti kilpele netinka
	Patriotė	
	Indrė	

6 Kurio diskusijos dalyvio nuomonei tu pritari ir kodėl?
